

LLUIS COMPANYS, L'IDEALISTA, EL REVOLUCIONARI...

per PERE PURCALLES

Vaig conèixer a Lluís Companys un dia del mes d'agost de 1914, a la redacció del "Poble Català", diari del qual era redactor; feia pocs dies que havia esclatat la guerra europea. La batalla del Marne es trobava al roig viu i tot feia preveure que els boches entrarien a París ben aviat.

Recordo que a l'entrada d'aquella redacció hi havia a la paret un mapa, on es registraven diàriament les operacions de la guerra. Allí dins, asseguts, uns estratèges, tal vegada no gaire experts en l'art del Déu Març, estudiaven, comentaven i profetitzaven, la caiguda immediata de la Ciutat Llum, i per consegüent l'acabament del conflicte bèl·lic. Tot d'una, una veu nerviosa, i si voleu fins una mica fora de to, va sortir al pas a aquells profetes, bo i dient-los, si fa no fa, aquestes paraules:

—Vosaltres veieu la victòria dels alemanys molt propera, perquè creieu que la força és la raó; però no hem d'oblidar que en el món existeixen uns imponderables que no poden permetre que s'enfonsi l'esperit de la Revolució Francesa, recolzat en els ideals de Llibertat, Igualtat i Fraternitat.

Aquells estratèges, escèptics, treieren a relluir arguments de pes, fonamentals, d'una realitat punyent i aclaparadora per a qualsevol element francòfil; però a tota la sèrie de raons exposades pels seus contraoponents, la veu de l'home idealista, va afegir:

—Bé, no em parlem més; ja veurem, en el transcurs dels dies, qui tindrà raó...

El qui parlava així era Lluís Companys, aleshores encara molt jove; però ja tot ell una ànima vident i amurada de fe en els ideals de llibertat i de justícia humana.

A l'any 1917 ens trobàvem sovint al carrer d'Avinyó, on hi havia la redacció i administració del diari republicà "La Lucha". En una estança de mala mort, allí mig amagats, tenien lloc unes reunions que presidia Marcel·lí Domingo, en les quals assistien Francesc Macià, Pinilla, Alamán, Layret, Companys i alguns altres. (Entre aquests darrers en Paco Madrid i en Francesc Aguirre, periodistes.)

Es preparava una revolta armada contra el règim monàrquic; intent revolucionari que fracassà i que va donar per resultat la detenció de Marcel·lí Domingo, diputat per Tortosa, i la fugida de Macià a França, aprofitant una barca d'uns pescadors republicans de Llançà.

Layret i Companys eren contraris a aquest moviment; però hi prenguren part per companyerisme. Hi estaven en desacord pel fet de no haver-se concertat un arranjament o un pacte de caràcter subversiu amb les Juntetes de Defensa, que el coronel Màrques acabdillava, ni intentat estauar negociacions prop d'alguns caps militars.

De totes maneres, quan vingué l'hora de donar el cop, Lluís Companys, impulsiu, enèrgic, sempre tan decidit, es presentà a la caserna de les Drassanes, a fi d'entrevistar-se amb alguns militars; però el van treure d'allí a empenyes.

* * *

Un cop hagué desaparegut del camp polític català el Partit Republicà Nacionalista Federal, hi va haver alguns homes que treballaren incansablement per tal de crear un nou partit republicà. Dissortadament, si alguna vegada aquest va arribar a constituir-se, i tenia cert èxit, sempre mancava d'esperit de fermesa i de combat.

Es així que a l'any 1919, per fi, es va celebrar, a Barcelona, en un centre del Paral·lel, el congrés de constitució d'un nou partit anomenat Bloc Republicà Català, en el

qual es trobaven agrupades totes les branques del republicanisme històric de Catalunya. El directori l'integraven en Marcel·lí Domingo, Alfred Pereña, August Pi Sunyer, Martí Carreres i Ramon Noguer i Comet.

Martí Carreres era un antic federal de Figueres, el qual va presidir les tasques del congrés.

Després que Marcel·lí Domingo va haver pronunciat el discurs de clausura del congrés, el president va preguntar a l'assemblea si algú dels assistents tenia interès a exposar alguna idea o a fer alguna observació.

Immediatament es va aixecar en Lluís Companys, que es trobava assegut en una de les primeres rengleres de cadires, al costat d'en Francesc Layret. Ni l'un ni l'altre no havien intervingut en els debats d'aquells dies.

—Cap home de veritable sentiment republicà —va dir— no pot estar conforme amb l'actuació platònica del republicanisme català en aquests darrers anys. Amb tot, però, celebro la constitució d'aquest nou partit, que tindrà una curta vida si s'allunya de les qüestions polítiques i econòmiques per les quals vibren les masses populars. Es per això que recomano una actuació viril contra el règim monàrquic, i una fidel i lleial aproximació envers l'obrerisme català, dotat d'un sentit de lluita republicana i democràtica com no es trobaria en els obrers de cap altre país. Cal, doncs, captivar les forces obreres, i enrolar-les al nostre partit, i iniciar tot seguit una campanya oberta, enèrgica i decisiva, la qual obri les portes de la llibertat política i de la justícia social.

Aquella breu i abrindada peroració, va fer esclatar en els assembleistes uns xardorosos aplaudiments, amb els naturals comentaris d'aprovació i d'entusiasme.

Es que en Lluís Companys era l'home de discursos curts i substanciosos, on mai no hi mancava la frase o el paràgraf que enardia i feia posar dempeus l'auditori.

En Francesc Layret, el profund i fervorós invàlid, allí al mig de tothom, el va felicitar; després, sortiren junts.

Companys, en aquella època, acompanyava sempre a Francesc Layret. Em consta l'estimació i la confiança que mútuament es tenien, i la compenetració d'ideals que entre els dos homes existia; comunitat d'ideals que, units, aneu a saber quin sol haurien fet brillar en el futur de Catalunya, si els esbirros de Martínez Anido i Arlegui no haguessin segat la vida d'aquell gran conductor de masses, en el mateix moment que Lluís Company era deportat al Castell de la Mola.

En aquells dies també queia en un dels carrers de Barcelona, vilment assassinat, acibillat tot el seu cos de bales, el líder de l'obrerisme català, en Salvador Seguí, el qual, amb en Layret i en Companys, formaven un triumvirat ideològic i revolucionari que era una inquietud i una preocupació per a totes les forces reaccionàries del país.

* * *

En Lluís Companys era un idealista, tan humà com audaç en el bon sentit de la paraula. Jo sempre he sostingut, en converses entre els amics, que si no hagués estat afusellat, així, com ell va proclamar la República, amb la seva genialitat i audàcia, tan propi del seu caràcter, després de la victòria dels aliats hauria també planejat i obtingut per tots els exiliats la victòria del nostre retorn a la pàtria.

Aquesta evocació, sintetitzada, a grans trets, que hem fet a l'entorn de la seva vida de lluitador i de revolucionari, ens explica la seva brutal detenció en terres de França, i com el feixisme espanyol sabia molt bé l'home que assassinava.